
La contribució del Consell de Barcelona a les demandes de la Corona, 1386-1516. La gènesi d'una identitat republicana

Pere Verdés Pijuan *

Durant les darreres dècades, els treballs sobre fiscalitat i finances públiques han estat una de les línies de recerca més fecundes a l'hora d'estudiar l'anomenat "origen de l'Estat modern" a l'Occident europeu. La Corona d'Aragó en general i Catalunya en particular no han estat cap excepció, essent especialment important la contribució realitzada al millor coneixement de la construcció d'una nova "fiscalitat d'Estat" a les darreries de l'Edat Mitjana i del paper jugat per les ciutats en tot aquest procés. Els estudis de M. Sánchez o P. Ortí permeten observar de forma detallada les conseqüències que tingué el diàleg fiscal establert entre la monarquia i els estaments catalans durant els segles XIII-XIV, sobretot en el marc de Parlaments i Corts. Convé no oblidar que aquest diàleg es troba a la gènesi, durant la segona meitat de la catorzena centúria, de la Diputació del General, que esdevindria la principal institució política del país.

A diferència, però, del que succeeix a València o Aragó, poca cosa sabem encara de la dinàmica fiscal que se seguí a Catalunya després de la mort de Pere el Cerimoniós. Paradoxalment, doncs, desconeixem en bona part què va succeir amb el que probablement fou el principal motor de la història política del Principat durant un dels seus períodes més convulsos, el segle XV. Ni tan sols en el cas de Barcelona, on comptem amb tesis importants com les de J. Vicens Vives o C. Batlle, pot establir-se quina fou la seqüència fiscal que tingué lloc en el decurs de la quinzena centúria, coincidint amb canvis de nissaga reial, guerres civils i unions dinàstiques. Només podem intuir-la si prenem com a referència els estudis sobre altres poblacions del Principat, com ara Girona, Tarragona, Cervera, Valls o Reus, que fan entreveure que el paper de la capital catalana va ser absolutament determinant.

En aquest marc, doncs, plantejo la present ponència com un primer esbós integral sobre la contribució (i la no contribució) de les ciutats catalanes en general i de Barcelona en particular a les demandes de la Corona entre 1386 i 1516. Aquesta

---

* Pere Verdés Pijuan és doctor en Història Medieval per la Universitat de Barcelona i actualment és científic titular del CSIC, al Departament de Ciències Històriques de la Institució Milà i Fontanals de Barcelona. Des del 1994, ha estat membre de diversos projectes d'investigació nacionals i internacionals, així com del Grup de Recerca Consolidat *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya baixmedieval*, reconegut per la Generalitat de Catalunya. D'ençà del 2008, dirigeix un dels projectes de recerca finançats per l'actual Ministerio de Economía y Competitividad, que es duen a terme al CSIC de Barcelona. La seva línia d'investigació principal és la història de les finances públiques a la Corona d'Aragó durant l'Edat Mitjana. També ha dedicat alguns treballs a aspectes diversos de la història urbana i a la qüestió del safrà. Entre les seves publicacions més destacades, s'hi troba el llibre: *"Per ço que la vila no vage a perdició": la gestió del deute públic en un municipi català (Cervera, 1387-1516)* (2004).

contribució va adoptar diverses formes (donatius, coronatges, préstecs...) que condicionaren de forma decisiva les relacions entre la Corona i els principals nuclis urbans del Principat, amb Barcelona com a referent fonamental en tots els casos, i especialment a l'hora de posar límits a les demandes reials i també de lluitar contra determinades exaccions considerades com arbitràries o, fins i tot en alguns casos, com extorsions. En un context de crisi econòmica, social i política, resulta comprensible que el diàleg fiscal entre la monarquia i les ciutats tingués sempre, en major o menor mesura, un rerefons conflictiu i que acabés donant lloc a l'elaboració d'un incipient discurs republicà. Val a dir, però, que aquest discurs presenta durant el segle XV –tant a Catalunya com a la resta de l'Occident europeu– uns límits clars fruit de la pròpia dinàmica política i fiscal, i això a desgrat d'allò que pugui desprendre's de la interpretació que n'ha fet la història nacional elaborada des d'època moderna i fins els nostres dies.